

SHOTË GALICA NË LËVIZJEN NACIONALÇLIRIMTARE KAÇAKE

Lëvizja Kaçake lindi si lëvizje e masave të organizuara për luftë kundër sundimit të huaj e për çlirimin kombëtar qysh në shekullin e 16-të. Për herë të parë u paraqit në rrethin e Beratit, kur një çetë prej 30 vetave luftonte kundër kajmekamit, kundër taksave shtetërore. Kjo lëvizje e karakterit ekonomik me kohë shndërrohet në lëvizje politike, duke përfshirë në gjiun e vet masat e gjera të popullit, të shtresave të ndryshme, në luftë kundër pushtuesit osman. Përmasa të mëdha si lëvizje ajo merr në shekullin XIX kur iu bashkangjit kryengritjeve të mëdha popullore, kurse me shuarjen e kryengritjeve ajo vepron e pavarur. Përmasa gjithëpopullore merr pas shuarjes së Lidhjes Shqiptare të Prizrenit.

Lëvizja Kaçake, si lëvizje çlirimtare, rol të rëndësishëm luajti në kryengritjet e viteve 1908-1912, kur mendohej se me shporrjen e sundimit osman nga trojet shqiptare nuk do të ketë nevojë më që si lëvizje e tillë të ekzistojë. Por, fatëkeqësisht, me Luftën e Parë Ballkanike më shumë se gjysma e trojeve etnike shqiptare mbeten jashtë Shqipërisë Londineze dhe u okupuan e u copëtuan nga Serbia, Mali i Zi dhe Greqia. Kështu, populli shqiptar mbeti i ndarë dhe i shtrënguar të vazhdojë luftën për çlirimin e trojeve të veta për bashkim kombë-

tar. Pra, lëvizja çlirimtare, e njohur në popull si Lëvizje Kaçake, e vazhdoi luftën edhe në kohën e heroinës Qerime Halili – SHOTË GALICA.

E lindur më 1895, në kohën e luftës kundër Perandorisë Osmane, bija e Radishevës nuk pandehu se pikërisht ajo do të bëhet luftëtare dhe udhëheqëse e çetave për çlirimin e Kosovës. Edukata familjare, dashuria ndaj atdheut dhe kombit Shotës iu bë ushqim shpirtëror dhe ajo tërë jetën me pushkë në dorë luftoi kundër pushtuesve të trojeve shqiptare; me shpirt iu përkushtua lirisë së kombit e të atdheut për të cilin edhe luftoi 12 vjet me radhë derisa vdiq më 1927 në moshën 32-vjeçare.

Në Luftën e Parë Ballkanike Lëvizja Çlirimtare Kaçake nuk luajti ndonjë rol të madh, por në fillim të vitit 1913 organizimi i saj si lëvizje ishte në një nivel të lartë. Me luftën e pandërprerë kundër organeve shtetërore deri në Luftën e Parë Botërore nuk lejoi asnjëherë që të stabilizohet pushteti okupues serbomalazez. Nga tetori i vitit 1915 deri në tetor 1918, në kohën e Luftës së Parë Botërore, Kosova ishte e ndarë në dy zona okupuese-bullgare dhe austro-hungareze. Drenica ishte e ndarë përgjysmë. Në këto dy zona rrethanat politike dhe ekonomike ndryshonin shumë. Derisa në zonën okupuese bullgare mbretëronte një tmerr i vërtetë në të gjitha fushat e jetës, austro-hungarezët u treguan shumë më fleksibilë, lejuan punën e administratës lokale në gjuhën e vendit - shqipe, që populli shqiptar e përjetoi për herë të parë, mandej hapjen e shkollave shqipe,

përdorimin e flamurit kombëtar dhe ca beneficione të tjera. Këto lëshime u bënë për qëllime politike, në mënyrë që ata të përfitonin popullin shqiptar për interesa të veta. Mirëpo, shqiptarët, si edhe më pare, nuk u mashtruan dhe nuk iu nënshtruan as këtyre okupatorëve. Ata vazhduan luftën për çlirimin e trojeve të veta.

Në pranverë të vitit 1915 Azem Bejta ik nga burgu i Pozharevcit dhe menjëherë u bashkangjitet çetave kaçake, duke u vënë në krye të çetës ku edhe e kishte vendin. Në fillim të muajit qershor u martua me Shotën, për të cilën nga kjo kohë fillon jeta luftarake-jeta në mal, jetë për ideal deri në vdekje, e gjatë vetëm 12 vjet 1915-1927. Azemi nuk ishte burrë për kafe e muhabete, por trim luftëtar që jetën ia përkushtoi popullit të vet deri në vdekje. Ai nuk kërkoi nuse për shtëpi për të përkundur djepa, por nuse mali që i rrin në krah edhe në luftë edhe në trimëri. Kështu edhe iu shkoi jeta në luftë të përhershme për lirinë e popullit kundër okupatorëve. Për ta Fan Noli do të thoshte: ashtu e nisën (jetën) ashtu e mbaruan, në luftë; se gjetën njëri-tjetërin, me luftë tërë jetën e kaluan për lirinë e atdheut, për të edhe vdiqën.

Nuses së maleve, Shotës, vetëm pas dy javë martese i ra fati të tregojë veten dhe trimërinë në luftë kundër okupatorit. Shtëpia e Azemit në Galicë u rrethua nga xhandarmëria. Azemi me tre vëllezërit dhe nënën Sherifen u detyruan të mbrohen. Pas një lufte të rreptë korren fitore të plotë. Kjo ishte lufta e parë e Shotës

përkrah nënë Sherifes dhe Azemit. Ajo jo vetëm që tregoi trimëri të rrallë, por në një moment lufte, kur vrau një xhandar, ashtu pa menduar fare thirri “ O, prite Azem Galicën, prite”. Nga ky rast kjo thirrje u shndërrua në kushtrim për sulm në raste lufte për tërë lëvizjen çlirimtare në të gjitha trojet e okupuara. Pra, thirrja “O, Prite Azem Galicën”, u bë kushtrim që edhe në momentet më të vështira luftëtarëve u jepte shpirt e shpresë, kurse te armiku shkaktonte frikë, dekurajim dhe panik, sidomos kur në të njëjtën kohë dëgjohej nga disa anë. Nga kjo luftë Azemi e Shota me familje vërtet shpëtuan pa të vrarë, por xhandarmëria me ushtri iu hakmor me djegien e shtëpisë së Azemit. Menjëherë pas betejës Azemi që tërhequr në Qyqavicë me Shotën e vëllezër, kurse nënën e pat strehuar në Galicë. Nga kjo kohë e deri në formimin e Zonës së Lirë të Drenicës, në popull e njohur si Shqipëria e Vogël, më 1923 Azemi ishte pa shtëpi. Në vjeshtë të vitit 1923 në Galicë populli ia ngriti kullën prijësit e trimit për liri.

Përveç luftës së përmendur, në periudhën 1916-1918 duhet përmendur edhe luftërat në Obri, Kllodërnice e Banjë. Sipas disa të dhënave, lufta në Obri, që ishte në zonën okupuese bullgare, u zhvillua më 6.03.1917 midis Azemit e xhandarmerisë bullgare. Azemi ishte vetëm me të vëllanë Ademin dhe Shotën. Me atë rast vrasin 12 bullgarë dhe plagosin disa të tjerë. Plagosen edhe dy vëllezërit Bejta-Azemi në dorë, kurse Ademi në stomak. Pas kësaj plage Ademi edhe vdes. Ndërkaq, lufta në Kllodërnice kundër austro-hungarezëve, kur Azemi ndodhej në shtëpinë e Zeqir Llullakut

në dimër 1917, ishte e rastësishme. Me atë rast vriten 8 austriakë, por e pëson edhe familja e Zeqirit, të cilën e internojnë.

Në vitin 1917 Azemi takohet me Shaqir Smakën me të cilin që herët bashkëpunonin dhe ishin bashkë-lutëtarë. Shaqiri ishte i njohur si udhëheqës i çetave që nga periudha e sundimit osman. Tani këto dy çeta (e Azemit dhe e Shaqirit) ishin të njohura si më të mëdhatë. Në kohën e përmendur këto dy çeta të bashkuara vendosen në fshatin Banjë ku zhvillohet një luftë shumë e rreptë midis ushtrisë austro-hungareze, të prirë nga llokmajstori Hirtmann, në të cilën pati shumë të vrarë, ndër të cilët edhe prijësi i çetave Shaqir Smaka dhe llokmajstori Hirtmann. Vrasja e Shaqirit ishte një humbje e madhe për Lëvizjen. Pas kësaj beteje po thuaj nuk pati ndonjë luftë të rëndësishme deri në vjeshtë të vitit 1918, me rifillimin e rivendosjes së pushtetit okupues serb.

Në vitin 1918 në Shkodër formohet Komiteti Mbrojtja Kombëtare e Kosovës me kryetar Hoxhë Kadri Prishtinën, Hasan Prishtinën, Bajram Currin e të tjerë. Nga kjo kohë Lëvizja Çlirimtare ishte nën udhëheqjen e Komitetit. Kjo nuk do të thotë se personat e përmendur më parë nuk patën ndikim në organizimin e KMKK. U organizua kryengritja popullore kundër okupatorit, e cila filloi më 24 prill, por përmasa të mëdha mori më 6 maj. Kryengritja zgjati për 6 javë të plota dhe përfshiu Drenicën, Përdrinin, Prekorupën dhe tërë Kosovën deri në Karadak të Shkupit. Pushteti

okupues i MSKS-së përdori forca të mëdha ushtarake dhe artilerinë e rëndë. Me shuarjen e kësaj kryengritjeje Sadik Rama Gjurgjeviku dhe disa prijës të tjerë familjet e tyre ishin të detyruar t'i largonin për në Shqipëri. Në dimër 1919/1920 çetat u strehuan në Malësi. Më 1920 lufta u zhvillua me një intensitet edhe më të madh. Një numër i çetave nga rrafshi i Kosovës e Drenica në maj iu shkuan në ndihmë çetave të Llapit për përgatitjen e Kuvendit të Murgullës në të cilin morën pjesë përfaqësuesit e të gjitha çetave nga të gjitha trojet e okupuara, edhe ata nga Kërçova. Me atë rast, për organizimin e këtij kuvendi rol të rëndësishëm luajti Shota bashkë me gratë e Konjuhëve të Dumnicës, Bajçinovcëve, me gratë llapjane të Pollatës e të Murgullës. Këtu duhet përmendur gjithsesi Ajshen e Lotë Vakut, e cila që nga viti 1918 nuk iu nda burrit dhe që deri më 1925 lindi tre fëmijë në mal.

Zona Neutrale e Junikut, e formuar më 9.12.1921 – 23. o2. 1923, u bë çerdhja më e sigurt për çetat e Lëvizjes Kaçake, u bë edhe shkolla e luftëtarëve të çetave ku shumë mësuan shkrim-lexim. Roli i Shotës ishte tejet i madh posaçërisht në moslejimin e gjakderdhjes me rastin e vrasjes së Beqir Vokshit, por edhe në shumë aktivitete të tjera e edhe luftarake. Me shuarjen e Zonës Neutrale të Junikut në shkurt të vitit 1923, në korrik të po atij viti – 1923, u formua Zona e Lirë në Drenicë në territorin e fshatrave Galicë, Miku-shnicë e Lubovec, apo siç e quanin ndryshe pushtet-majtësit “Arbania e Vogël”. Po ashtu qe formuar edhe zona e lirë e Mehmet Konjuhit në Zagorth të Dumnicës.

Në zonën e Drenicës – në Galicë, populli për 6 javë ia ngriti kullën dykatëshe trimit Azem Galica, e cila u rrënuar me topa më 15 korrik 1924 me rastin e rrethimit dhe të vrasjes së Azemit. Me atë rast Shota me gjeturinë e saj i shpëtoi gratë dhe një numër të fëmijëve nga zjarri i topave ushtarakë, por me të dalë nga rrethimi u bë krah i fortë i luftëtarëve.

Me vdekjen e Azemit Shota u bë prijëse e çetave, të cilat i udhëhoqi me sukses edhe më 1925, pas shkatërrimit të KMKK, sikurse edhe më 1926 derisa u plagos në vjeshtë të atij viti në Llaushë.

Nga viti 1924 Shota që vendosur së pari në fshatin Shullaz e më vonë në Derven të Fushë-Krujës në të cilin edhe vdiq në muajin korrik 1927.

Azemi ishte prijësi dhe komandanti i ushtrisë – çetave nacionalçlirimtare dhe trimi i maleve, kurse Shota lulja dhe kurora e tyre. Vetëm sa ishte me pushkë në dorë Shota humbi 22 veta nga familja, i shpëtuan vetëm dy vëllezër. Tragjedia e Kosovës e bëri Shotën burrë, prijëse të çetave në luftën çlirimtare për 12 vjet me radhë. Ajo me trimërinë, aftësitë dhe guximin e saj përgjithmonë mbeti qiri – flakadan, rrëfyese se si duhet luftuar për lirinë e vendit. Figura e saj mbetet të lëshojë rreze lirie përgjithmonë.

